

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет іноземної філології

Кафедра: англійської мови

Дипломна робота магістра

на тему **«ВИКОРИСТАННЯ ВІРШОВАНИХ ФОРМ
ДЛЯ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ
КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ»**

Виконала: студентка Ang1-M19z групи
спеціальності 014 Середня освіта (Мова і
література (англійська)),
Лядецька Любов Валеріївна

Керівник:

Главацька О.І., кандидат
філологічних наук, доцент, доцент
кафедри англійської мови

Рецензент:

Боднарчук Т.В., кандидат
педагогічних наук, доцент, доцент
кафедри іноземних мов

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП	5
РОЗДІЛ I.....	9
РОЛЬ ВІРШІВ У ФОРМУВАННІ ІНШОМОВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ.....	9
1.1 Іншомовна комунікативна компетентність як ключова компетентність здобувачів загальної середньої освіти.	9
1.2 Віршовані форми: роль, особливості та теоретичні засади застосування в школі.....	14
1.3 Розвиток лексичних умінь за допомогою віршів під час вивчення іноземної мови ,,..... 21	
РОЗДІЛ II	31
ЗАСТОСУВАННЯ ВІРШОВАНИХ ФОРМ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ В ЗЗСО.....	31
2.1 Формування фонетичних навичок за допомогою віршів.....	31
2.2 Використання віршів, пісень, чантів для засвоєння лексичного та граматичного матеріалу.....	39
2.3 Застосування віршованого матеріалу у позакласній діяльності.	3
ВИСНОВКИ.....	11
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	13
Додатки.....	19

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗСО – заклад середньої освіти

ІКК – іншомовна комунікативна компетентність

ІМ – іноземна мова

ЛО – лексична одиниця

ВСТУП

Актуальність теми. Цілі навчання іноземних мов залежать від низки факторів, зокрема, більшою мірою, від характеру чинного соціального замовлення. Стрімке входження України у європейську та світову спільноти, тісна співпраця із міжнародними організаціями призвели до того, що іноземні мови сьогодні стали реальним засобом різних видів комунікації. Відтак, формування комунікативної компетентності – головна мета навчання іноземних мов, для реалізації якої вчителям необхідно опанувати ефективні методи навчання, спрямовані на розвиток усіх чотирьох видів володіння мовою (говоріння, слухання, читання, письмо).

Комунікативна методика навчання, яка на сучасному етапі є найпоширенішою у навчанні іноземної мови, підкреслює важливість застосування автентичних матеріалів і видів діяльності задля досягнення учнями високого рівня комунікативної компетентності, який передбачає здатність послуговуватись мовою в комунікативних цілях у реальному житті[59]. Однак, методи й засоби, які використовують на уроках іноземної мови, досить часто сконцентровані на інформативній функції мови, яка полягає у застосуванні мови лише на одному рівні, зазвичай в повсякденному спілкуванні з метою перекладу. Вірші підручників мають переважно описовий характер, інформацію в них подано зрозуміло, слова вжито в денотативному значенні. Денотація створює й зберігає зв'язки між мисленням, мовою та дійсністю, задає логіку просторово-часових відношень. Це дозволяє впоратись із комунікативними викликами у контексті ретельно окресленого оточення, проте не забезпечує творчого застосування мови і самовираження[1]. І, що важливіше, це не дає можливості учням розвивати ключове вміння – вміння думати іноземною мовою.

Надати можливості більш усвідомлено і творчо досліджувати й застосовувати мову може включення у процес навчання віршів. Більше того, оскільки мотивація є важливим фактором у вивченні іноземної мови, учитель просто зобов'язаний пропонувати учням складніші й цікавіші вірші та які їх

занурять до глибшого рівня мови й дадуть відчуття застосування мови в реальних цілях.

Більшість вчителів школи, обираючи форми сучасної літератури для вивчення іноземної мови, надають перевагу віршованим текстам через їхню здатність комплексного формування фонетичної, лексичної компетентностей. Однак, на подальших етапах навчання іноземної мови, керуючись певними стереотипами, педагоги нехтують цим засобом навчання, що, на нашу думку, є невиправданим. Адже, стилістичні особливості римувань, які генерують високий прагматичний потенціал таких текстів, здатні викликати мотивацію в учнів на різних етапах навчання іноземної мови.

Застосування віршованих форм на уроках іноземної мови забезпечує:

- контекстну подачу лексичних одиниць і мовленнєвих зразків;
- легке і ефективно запам'ятовування іншомовного матеріалу, а також можливість його швидкого повторення;
- інтенсифікує навчальний процес за рахунок хорової роботи;
- сприяє формуванню в учнів стійких слухо-вимовних навичок;
- розвиток почуття ритму, музичного і фонематичного слуху.

Залучення емоційної сфери учнів за рахунок автентичності іншомовних віршів сприяє створенню сприятливого психологічного клімату на уроці, зниженню стомлюваності і включенню механізмів мимовільного запам'ятовування, що загалом позитивно впливає на розкриття їхніх резервних можливостей.

Ступінь розробленості проблеми. Аналіз вітчизняної та зарубіжної психолого-педагогічної й навчально-методичної літератури виявив, що проблема використання віршованих форм у навчанні іноземної мови завжди привертала увагу науковців-дослідників та вчителів-практиків. Свідченням цього є значна кількість праць, присвячених ролі віршів у вивченні англійської мови (О.Бодальов, Ю.Ємельянов, Н.Кузьміна, С.Макаренко, Ю.Паскевська, Л.Петровська, Н.Чепелева, В.Черевко, Б.Лебединський, В.Лобанов,

В.Ізмайлов, А. Димент та інші), формуванні фонетичних навичок (Н. Петровська та Т. Судима та інші).

Втім, як показав проведений аналіз наукової літератури, питання інтеграції віршів до курсу викладання англійської мови як іноземної в контексті вітчизняної методики залишається відкритим. Потребу у дослідженні обраної теми підсилює і той факт, що у вітчизняній лінгводидактичній літературі повною мірою не висвітлені питання формування стійкого інтересу до вивчення іноземної мови засобами віршованих форм, подолання учнями мовного бар'єру тощо.

Об'єкт дослідження – освітні можливості віршованих форм у формуванні іншомовної комунікативної компетентності учнів середньої та старшої школи.

Предмет дослідження – вірші при викладанні англійської мови в закладі загальної середньої освіти.

Мета дослідження - обґрунтувати теоретичні засади та методичні рекомендації застосування віршованих форм для формування іншомовної комунікативної компетентності здобувачів загальної середньої освіти.

Завдання дослідження:

1. Виявити ступінь розробленості досліджуваної теми.
2. З'ясувати сутність таких понять, як-от: компетенція, компетентність, іншомовна комунікативна компетентність.
3. Окреслити методи навчання англійських віршів в загальній середній і старшій школі.
4. З'ясувати роль, особливості та теоретичні засади застосування віршованих форм у навчанні англійської мови в школі.
5. Дослідити та узагальнити прийоми роботи над різними віршованими формами в залежності від функцій їхнього застосування на уроці англійської мови та в позакласній діяльності.

Вирішення визначених завдань відбувалось за допомогою таких загальнонаукових **методів** дослідження, як-от: системний аналіз вітчизняної

та зарубіжної філософської, психологічної, педагогічної, навчально-методичної літератури та програмно-методичних матеріалів задля виявлення ступеня розробленості досліджуваної теми, з'ясування сутності ключових понять, дослідження ролі, особливостей та теоретичних засад застосування віршованих форм у навчанні англійської мови в школі; контент аналіз підручників для 5-11 класів загальноосвітніх шкіл задля з'ясування ступеня реалізації предмета дослідження в закладах загальної середньої освіти.

Дипломна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел (56 найменувань), додатків. Основний зміст дипломної роботи викладено на 69 сторінках.

ВИСНОВКИ

І на завершення хотілося б відзначити, що мета, поставлена в даній роботі, як я вважаю, мною досягнута. Сучасному педагогу важко не загубитися у прийомах і засобах навчання і найбільш важливим завданням для нього є виділення найефективніших, творчо-направлених. І одним з таких прийомів є використання на уроках іноземної мови віршів. На основі узагальнених результатів дипломного дослідження сформульовано такі теоретичні висновки:

1. Питання використання віршованих форм у навчанні іноземної мови залишається відкритим, оскільки продовжує бути предметом дослідження багатьох науковців, викладачів та вчителів іноземної мови. Втім, найбільш розробленими на сьогодні є такі теоретичні аспекти цієї проблеми, як-от: роль римованих текстів у формуванні іншомовної компетентності учнів, вимоги до відбору віршованих матеріалів, теоретичні засади застосування віршованих форм у навчанні іноземної мови.

2. З-поміж типів іншомовних віршів було виокремлено ті, які можна застосовувати у навчанні англійської мови в школі. До них належать короткі вірші, чанти, римівки. На основі аналізу методичної літератури було встановлено низку причин, через які вірші варто використовувати у вивченні іноземної мови, а саме: вірші забезпечують реалізацію учнів з різними стилями навчання; вірші є цінним автентичним матеріалом; вірші є дієвим ресурсом для розвитку усіх чотирьох мовленнєвих навичок; вірші є одним із найкращих засобів вивчення та розуміння країн, мова яких вивчається; читання віршів є корисним для вивчення мови завдяки особистому залученню читача тощо.

3. З'ясовуючи роль віршованих форм у навчанні англійської мови в школі, було встановлено, що ці засоби навчання мають позитивний вплив на формування словникового запасу учнів, фонетичної компетентності, розвитку усіх чотирьох видів мовленнєвої діяльності, оволодіння емоційно-ціннісним

досвідом спілкування. Добір віршованих форм та прийомів роботи над ними залежить від низки таких факторів, як-от: мета (фонетична зарядка, відпрацювання лексичного матеріалу, релаксація в середині або наприкінці уроку); вік та рівень іншомовної компетентності учнів; індивідуальні особливості, інтереси та освітні потреби учнів. Так, найефективнішими віршованими формами для розвитку фонетичних навичок є скоромовки й вірші, а найбільш прийнятним для формування лексичної компетентності – вірші та чанти.

4. Аналіз методичної літератури дав можливість виявити найбільш поширені форми роботи із застосуванням віршованого матеріалу, які використовують для формування іншомовної комунікативної компетентності учнів середніх та старших класів у позаурочний час. До них належать конкурси, свята, літературні вечори/ранки, мовний гурток/клуб, Тиждень іноземної мови. При підготовці будь-якого позаурочного заходу необхідно пам'ятати про те, що позакласна робота має позитивно впливати на навчальну діяльність учнів.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми. Перспективними для подальшого наукового пошуку є питання розробки концепції застосування віршованого матеріалу в середніх та старших класах, підготовки та підвищення кваліфікації вчителів іноземних мов щодо використання віршованих форм у навчанні іноземної мови в основній і старшій школі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні проблеми іншомовної комунікації: лінгвістичні, методичні та соціально-психологічні аспекти: зб. матеріалів III Всеукраїнської науково-методичної Інтернет-конференції, 26 березня 2020 року, Луцьк / Луцький національний технічний університет – Луцьк: ІВВ Луцького НТУ, 2020. – 288 С.
2. Бібік Н. В. Компетентнісний підхід: рефлексивний аналіз. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / За загальною редакцією О. В. Овчарук. К.: «К.І.С.», 2004. С. 45-50.
3. Василенко О., Сисоєнко І. Малі віршовані форми як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів на уроках англійської мови. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. 2014. Вип. 49. Серія 5. Педагогічні науки: реалії та перспективи. С. 42-47.
4. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2002. 1440 с.
5. Вольфовська Т. О. Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети. Шлях освіти. 2001. № 3. С. 13-16.
6. Галкіна В. Д. Зміст і структура іншомовної професійної компетентності майбутніх магістрів військового управління. Вісник Національного університету оборони України. 2014. № 4 (41). С. 24-29.
7. Головань М. С. Компетенція та компетентність: порівняльний аналіз понять. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2011. № 8. С. 224-233.
8. Гора Т. В., Нездропа Л. П. Застосування пісень на уроках англійської мови. Таврійський вісник освіти. 2014. №1(45). Частина I. С. 195-202.

9. Грищук Л. М. Women's day (8-9 forms). Англійська мова та література. Лютий 2016. № 4-5 (482-483). С. 74-76.
10. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти / М-во освіти і науки України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011> (дата звернення 02.10.2019).
11. Дьяченко Н. П. Вірші, римування та пісні як засіб підвищення ефективності уроку англійської мови. Педагогічний вісник. 2004. № 3. С.30
12. Завіниченко Н. Б. Особливості розвитку комунікативної компетентності майбутнього практичного психолога системи освіти: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: 19.00.07. Київ, 2003. 19 С.
13. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / науковий редактор українського видання док. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. Київ : Ленвіт, 2003. 273 С.
14. Емре Е. Сутність і структура професійно-комунікативної компетенції студентів-іноземців вищих навчальних закладів. *Вісник Черкаського університету*. Серія «Педагогічні науки». 2015. Вип. № 32 (365). С. 39-43.
15. Калінін В. О. Формування професійної компетентності майбутнього вчителя іноземної мови засобами діалогу культур: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Житомир, 2005. 20 С.
16. Карпенко О. Вивчення іноземної мови через пісню і музику. Англійська мова і література. 2004. №12. С.2-4.
17. Карпюк О. Д. Англійська мова (9 рік навчання) (English (the 9th year of studies)) : підручник для 9 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль : «Видавництво Астон», 2017. 288 С.
18. Карпюк О. Д. Англійська мова (10 рік навчання) (English (the 10th year of studies)) : підручник для 10 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль : «Видавництво Астон», 2018. 256 С.

19. Карпюк О. Д. Англійська мова (11 рік навчання) (English (the 11th year of studies)) : підручник для 11 класу загальноосвітніх навчальних закладів. Тернопіль : «Видавництво Астон», 2019. 257 С.
20. Комаров А. С. Ігри та п'єси в навчанні англійської мови. Ростов: Фенікс, 2007. 222 С.
21. Кулібаба Т. О. Драматизація віршованих п'єс на уроках та в позаурочній діяльності. Англійська мова та література. Вересень 2011. № 27 (325). С. 37-39.
22. Кучай О. В. Компетенція і компетентність – відображення цілісності та інтеграційної суті результату освіти. Рідна школа. 2009. №11. С. 44-48.
23. Лебедева В. К. “Easter in Britain and Ukraine”. Англійська мова та література. 2015. № 7-8 (449-450). С. 76-79.
24. Махінов В. Формування іншомовної комунікативної компетентності при вивченні іноземних мов як основи комунікативної культури студента. Педагогічні науки. 2014. Вип. 116. С. 163-169.
25. Навчальні програми з іноземних мов для загальноосвітніх навчальних закладів і спеціалізованих шкіл із поглибленим вивченням іноземних мов (10–11класи) / М-во освіти і науки України. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-10-11-klas/programi-inozemni-movi-10-11-12.06.2017.pdf> (дата звернення 16.11.2019)
26. Нагорна Н. В. Формування у студентів понять компетентностей. Виховання і культура. 2007. №1-2. С. 266-268.
27. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки / М-во освіти і науки України. URL: http://oneu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/11/nsro_1221.pdf(дата звернення 16.11.2019)
28. Некрасова О. Музичні захоплення. Мій улюблений співак. Роль музики і пісень при вивченні англійської мови. English plus. 2004. №34. С.1-4.
29. Нечипорук О. В. Іншомовна компетентність як передумова професійного розвитку педагога. Педагогічний пошук. 2014. № 2 (82). С.16

30. Ніколаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17.
31. Побірченко Н. С. Компетентнісний підхід у вищій школі : теоретичний аспект. Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини. URL: <http://advancedscience.org/2011/2/2011-01-02-083.pdf>. (дата звернення 22.12.2019)
32. Пометун О. Дискусія українських педагогів навколо питань запровадження компетентнісного підходу в українській освіті. Компетентнісний підхід у сучасній освіті : світовий досвід та українські перспективи / під заг. ред. О. В. Овчарук К. : «К.І.С.», 2004. 112 С.
33. Рибінська Ю.А. Методичні основи формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх філологів засобами креативного перекладу : монографія. Київ. нац. ун-т культури і мистец. Київ : Астон, 2013. 299 С.
34. Сапієва С. В. Поетична година “Love in English poetry” (для 9-10 класів). *Англійська мова та література*. Березень 2011. № 7 (305). С. 35-38.
35. Секрет, І. В. Іншомовна професійна компетентність: проблема визначення. *Педагогічні науки: зб. наукових праць Бердянського державного педагогічного університету*. Бердянськ БДПУ, 2010. № 2. С. 312.
36. Смолінська Н. П. “Shevchenko’s readings”. *Англійська мова та література*. Лютий 2015. № 4-5 (446-447). С. 74-77.
37. Степанян В. О. Halloween Party. Level: B1 Intermediate. *Англійська мова та література*. Березень 2011. № 28 (326). С. 19-22.
38. Сура Н. А. Іншомовна професійна компетентність: головні принципи та компоненти процесу навчання професійно орієнтованого спілкування. *Вісник Луганськ. держ. пед. ун-ту ім. Т. Г. Шевченка*. 2003. № 4 (60). С. 190-192.
39. Тинкалюк О. Сутність і структура іншомовної комунікативної компетенції студентів немовних спеціальностей вищих навчальних закладів. *Вісник Львів. ун-ту*. Серія педагогічна. 2008. Вип. 24. С. 53–63.

40. Траїліна Л. П. Літературне свято. 8 клас. Англійська мова та література. Червень 2011. № 16-18 (314-316). С. 86-89.
41. Федоренко Ю. П. Формування у старшокласників комунікативної компетенції в процесі вивчення іноземної мови : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.04. Луцьк, 2005. 23 С.
42. Формування комунікативної компетенції на уроках англійської мови. https://osvita.ua/school/lessons_summary/proftech/33356/
43. Berlitz 1878-1998 (1998). One Hundred and Twenty Years of Excellence. Published by Berlitz International, Princeton. 168 P.
44. Daskalovska N., Dimova V. Why should literature be used in the language classroom? *Procedia-Social and Behavioral Sciences*. 2012. Vol. 46. P.1182-1186. URL: <http://www.sciencedirect.com>(Last accessed: 12.11.2019).
45. Defining Communicative Competence In Teaching A Foreign Language / Irsaliyeva M.A., Xidirova Z.P., Agzamova Z.I., Amirova A. T. *Journal of critical reviews*. Vol 7, Issue 5, 2020. P. 278-281. URL:<http://dx.doi.org/10.31838/jcr.07.05.50> (Last accessed: 23.12.2019).
46. Evans V., Dooley J. *Upstream Elementary A2. Student's book*. Express Publishing. 2012. 152 P.
47. Graham C. *Small Talk. More Jazz Chants*. Oxford University Press, 1978. 86 P.
48. Hişmanoğlu M. Teaching English Through Literature. *Journal of Language and Linguistic Studies*. Vol.1, No.1, April 2005. P. 53-66.
49. Keshavarzi A. Use of literature in teaching English. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 2012. Vol. 46. P. 554-559. URL: <http://www.sciencedirect.com>(Last accessed: 23.12.2019).
50. Maley, A. Literature in the language classroom. *The Cambridge Guide to Teaching English to Speakers of Other Languages* / R. Carter, & D. Nunan (Eds.). Cambridge: Cambridge University Press. 2001. P. 180-185.
51. *New Webster's Dictionary and Thesaurus of the English language*: Lesicon Publication, 1993. 1150 P

52. Oxenden C., Latham-Coenig C., Seligson P. New English File Elementary. Student's book. Oxford University Press. 2010. 160 P.
53. Poems. Family Friend Poems: website. URL: <https://www.familyfriendpoems.com/> (Last accessed: 13.03.2020).
54. Poems. Poetry Foundation: website. URL: <https://www.poetryfoundation.org/> (Last accessed: 14.03.2020).
55. Scrivener J. Learning teaching. A guidebook for English language teachers. Second edition. Macmillan Education, 2005. 431 P.
56. 50 Tongue Twisters to improve pronunciation in English.*EngVid*: website. URL: <https://www.engvid.com/english-resource/50-tongue-twisters-improve-pronunciation/>(Last accessed: 16.03.2020).